

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 2 2 1 5 2 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Torek, 31. maj 2022 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 3 prazne.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Odločanje v skupnosti

1.1. Kateri sociolog je prepričan, da je moč v rokah vseh državljanov in da ne gre le za moč vodilnih politikov? Obkrožite pravilno rešitev.

- A M. Weber
- B É. Durkheim
- C T. Parsons
- D R. Dahrendorf

(1 točka)

1.2. Pojasnite legalnost in legitimnost družbene moči in razliko med njima.

Legalnost: _____
 _____ (1)

Legitimnost: _____
 _____ (1)

Razlika: _____
 _____ (1)
 (3 točke)

Vir 1

Tisti, ki imajo oblast, so zmožni izdajati ukaze, ki jih ljudje ubogajo, ker sprejemajo pravne okvire, ki podpirajo oblast. Ljudje torej ubogajo sodnika, davčnega inšpektorja ali vojaškega poveljnika, ker sprejemajo pravne okvire, ki jim dajejo moč.

(Haralambos, M., Holborn, M. (1999): Sociologija, Pogledi in teme, DZS, Ljubljana, str. 510)

1.3. Kateri tip oblasti po M. Weberu prepoznate v viru 1? Predstavite njegove značilnosti.

Navedba tipa oblasti: _____ (1)

Značilnosti: _____

 _____ (2)
 (3 točke)

1.4. Pojasnite delovanje moderne države kot pravne države.

(2 točki)

1.5. Navedite tri značilnosti avtoritarne države.

Prva značilnost: _____ *(1)*

Druga značilnost: _____ *(1)*

Tretja značilnost: _____ *(1)*
(3 točke)

1.6. Navedite še eno značilnost totalitarne države.

(1 točka)

1.7. Dopolnite.

Politična participacija kot temeljna razsežnost demokracije vključuje _____
_____.
(1 točka)

1.8. Katera izmed oblik politične participacije je nekonvencionalna? Obkrožite pravilno rešitev.

- A članstvo v interesnih skupinah
- B referendum
- C državljanska neposlušnost
- D prepričevanje drugih

(1 točka)

1.9. Predstavite tri značilnosti pluralističnega pristopa k razumevanju teorije elit.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)

Tretja značilnost: _____

(1)
(3 točke)

1.10. Kaj so (spolne) kvote?

(2 točki)

2. Odklonskost in kriminaliteta

2.1. Kdaj je v skladu s sociološko opredelitvijo delovanje ali ravnanje odklonsko?

(1 točka)

2.2. Opredelite kriminaliteto.

(1 točka)

2.3. Zakaj sta po mnenju sociologa É. Durkheima odklonskost in kriminaliteta univerzalna in normalna družbena pojava?

(2 točki)

2.4. Naštejte načine ugotavljanja vrst in razširjenosti kriminalitete.

Prvi način: _____ *(1)*

Drugi način: _____ *(1)*

Tretji način: _____ *(1)*

Četrti način: _____ *(1)*
(4 točke)

2.5. V povezavi s katerim načinom ugotavljanja kriminalitete govorimo o t. i. temnem polju zločina?

(1 točka)

2.6. Povežite imena avtorjev/teoretikov s pojmi tako, da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ Robert Merton	A rojeni zločinec
_____ Émile Durkheim	B nadjaz/občutek krivde
_____ Cesare Lombroso	C anomija
_____ Sigmund Freud	D strukturna napetost

(4 točke)

2.7. Kako odklonskost pojasnjuje teorija označevanja (etiketiranja)?

(2 točki)

2.8. Kako imenujemo teoretsko perspektivo, v okviru katere je nastala teorija etiketiranja?

(1 točka)

2.9. Navedite dve lastnosti formalnega in dve lastnosti neformalnega družbenega nadzora.

Lastnosti formalnega družbenega nadzora: _____

(1)

Lastnosti neformalnega družbenega nadzora: _____

(1)
(2 točki)

2.10. Pojasnite pomen splošne negativne in pozitivne prevencije.

Pomen splošne negativne prevencije: _____

(1)

Pomen splošne pozitivne prevencije: _____

(1)
(2 točki)

3. Šolanje

3.1. S katero besedo/pojmom poimenujemo dejavnost šole kot družbene institucije?

_____ (1 točka)

3.2. Dopolnite:

Nastanek šole kot družbene institucije je neločljivo povezan z izumom:

_____ (1)

Verjetno so bile zato prve šole: _____ (1)
(2 točki)

3.3. Pojasnite, kdo se je lahko šolal vse do uvedbe obveznega šolanja v 18. in 19. stoletju.

(2 točki)

3.4. Pojasnite religiozne motive, ki so bili v ozadju protestantskih zahtev po šolah za ljudstvo in množični pismenosti v 16. stoletju.

(2 točki)

Vir 1

Šolanje se je v minulih petdesetih letih marsikje v sodobnem svetu dramatično podaljšalo. V srednjih šolah je celotna populacija, odstotek mladih na visokih šolah nenehno narašča. Danes je norma nadaljevati študij na visokih šolah in fakultetah, vsaj v evropskem prostoru, močna. Ta norma pomeni, da se od odraščajočih pričakuje, da ostajajo v šoli podaljšano obdobje in dosežejo visoko stopnjo izobrazbe.

(Ule, M. (2008): Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja, FDV, Ljubljana, str. 139)

3.5. Kako imenujemo pojav, ki ga v zvezi s šolanjem omenja vir 1?

_____ (1 točka)

3.6. Navedite in razložite dve družbeni okoliščini, ki sta spodbudili in omogočili pojav, o katerem govori vir 1.

Navedba prve okoliščine: _____ (1)

Razlaga: _____
 _____ (1)

Navedba druge okoliščine: _____ (1)

Razlaga: _____
 _____ (1)
 (4 točke)

3.7. Kakšne posledice ima pravilno naveden pojav v odgovoru na vprašanje 3.5. za družbeno vrednotenje dosežene stopnje formalne izobrazbe?

 _____ (2 točki)

Vir 2

V dneh, ko šolanje poteka prek spleta, je posebej skrb vzbujajoče, da številni slovenski učenci nimajo dostopa do računalnika. Na šolah takšne zagate rešujejo zelo različno, tudi s posojanjem računalnikov in pošiljanjem gradiva po pošti. [...]

Podatki, ki so jih zbrali na Pedagoškem inštitutu, kažejo tudi, da številne slovenske družine sploh nimajo ne dostopa do spleta ne računalnika. Z mednarodno raziskavo bralne pismenosti PIRS, ki so jo izvajali leta 2016, so ugotovili, da približno sedem odstotkov četrtošolcev doma ni imelo računalnika ali tablice, skoraj deset odstotkov četrtošolcev pa je poročalo, da doma nimajo internetne povezave. Z analizami so potrdili tudi, da učenci, ki doma nimajo internetne povezave, dosegajo slabše rezultate pri računalniški in informacijski pismenosti in tudi pri bralni pismenosti, na papirju in na računalniku.

(Rus, U. (2020): Šolanje na daljavo lahko poglobi neenakosti, Dnevnik, 20. marec 2020, <https://www.dnevnik.si/1042925195>. Pridobljeno: 28. 3. 2020.)

3.8. Na kateri dejavnik neenakosti v šolanju vsaj posredno nakazuje vir 2?

_____ (1 točka)

M 2 2 1 5 2 1 1 1 1

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

3.9. Pojasnite slabše rezultate, o katerih govori vir 2, s pomočjo Bourdieujeve razlage neenakosti v šolanju.

(3 točke)

3.10. L. Althusser označi šolo kot

- A represivni aparat države.
- B model družbenega sistema.
- C institucijo, ki pripomore k uveljavljanju načela meritokracije.
- D ideološki aparat države.
- E totalno organizacijo.

(1 točka)

3.11. V okviru katerega govornega obrazca/koda po Bernsteinu poteka šolsko izobraževanje?

(1 točka)

4. Družina

4.1. Opredelite družino s sociološkega vidika.

(2 točki)

4.2. Razložite, kaj pomeni, da ima definicija družine tudi vlogo normativnega modela.

(2 točki)

4.3. Pojasnite razliko med družino in zakonsko/partnersko zvezo.

(3 točke)

Vir 1

[...] V teh zgodnjih letih se otrok socialnih veščin uči preko zgleda, ki mu ga dajejo odrasli. Čim bolj so ti odrasli psihološko zreli, tem boljši zgled dajejo otroku in tem bolj uspešno otrok prevzema socialne veščine. Ko pa otrok doseže starost okoli 5–7 let, [...] otrok vstopi v šolo, ki mu poglobljeno in sistematično posreduje kulturo družbene skupnosti, katere del je.

(<http://solanadomu.weebly.com/268isto-zares-o-socializaciji.html>. Pridobljeno: 23. 3. 2020.)

4.4. Navedite, na katero funkcijo družine nakazuje vir 1.

(1 točka)

4.5. Predstavite funkcijo družine, navedeno v viru 1.

(1 točka)

4.6. Navedite tri značilnosti integrirane delitve vlog v partnerski/zakonski zvezi ali družini.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)

Tretja značilnost: _____

(1)
(3 točke)

4.7. Pojasnite pojem reorganizirane družine in navedite en razlog za njeno razširjenost v sodobnih družbah.

Pojasnitev: _____

(1)

Razlog razširjenosti: _____

(1)
(2 točki)

4.8. Pojasnite načeli eksogamije in endogamije.

Eksogamija: _____

(1)

Endogamija: _____

(1)
(2 točki)

OBRNITE LIST.

4.9. Navedite in pojasnite eno od družbenih okoliščin, povezano s povečanim deležem razvez zakonskih zvez.

Navedba: _____ (1)

Pojasnitev: _____
_____ (1)
(2 točki)

4.10. Kateri dve funkciji, ki ju opravlja družina, sta po mnenju sociologa Talcotta Parsons temeljni in univerzalni?

Prva funkcija: _____ (1)

Druga funkcija: _____ (1)
(2 točki)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

